

שובו אלי

שיעורים באורות התשובה

הרב אליהו חיים בלומנצוויג

ישיבת ההסדר ירוחם

הקדמה למהדורה הראשונה

אי אפשר לספרות חשובה באמת להולד ולהופיע באור של חיים בעולם כי-אם על ידי התגלותו של אור התשובה.

כגיל ורעדה ניגשנו להוציא לאור את שיעורי מורנו הרב אליהו בלומנצוויג על 'אורות התשובה'.

השיעורים שלפניכם לוקטו מדברים שאמר הרב בהזדמנויות שונות במשך השנים. אין הם רצף שיעורים שהועבר בפעם אחת, ועל כן בין רוב הפרקים אין קשר המחייב את קריאתם לפי הסדר, זה אחר זה, ואפשר לקרוא כל פרק כחטיבה נפרדת.

כמו בקבצים אחרים שבהם נדפסו שיחות ושיעורים של הרב, חשנו את קושי המעבר בין תורה שבעל פה לתורה כתובה. השתדלנו לשמור על השפה ועל הסגנון המקוריים, ועם זאת לעבד את הדברים כך שיהיו מובנים לכל קורא, גם אם אינו רגיל לשמוע את הרב.

לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה היא... כי קרוב אליך הדבר מאד בפיו ובלבך לעשותו.

התשובה קרובה היא אל האדם, ועם זאת מופלאה עד מאוד. במעגלי התשובה, פשוט וסוד נושקים זה לזה; היא עצמה ביטוי של רחשי הלב הטבעיים ביותר של האדם, וכד בכד היא טומנת בחובה סוד נעלם.

המייחד שיעורים אלה הוא ההקבלות בין עולמו הפנימי של האדם ותיקון דרכיו במהלך התשובה הפרטי, ובין מערכת התשובה העולמית הכללית, והקשרים הפנימיים בין שתי מערכות אלה.

עוד מתייחדים השיעורים בהורדה של דברי הרב קוק גם לפסים מעשיים. אין הכוונה שהדברים מגיעים לכדי הדרכה מעשית מפורטת, אך עם זאת, מבין השיטין עולה תביעה שאותה מסוגל כל אחד ואחד לשמוע כאילו היא מיוחדת לו, ובכוחה לעורר אותו לשוב בתשובה.

כמו כן, מפעם לפעם יש התייחסות לחידושו של הרב קוק בענייני התשובה על רקע האופן שבו נתפסה והוסברה התשובה לאורך הדורות, קודם להופעת 'אורות התשובה'.

אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם.

בצמוד להופעתה של תורה גדולה ותשובה גדולה, גם כל אדם ואדם נדרש לגודל. אין השיעורים חותרים למציאת הדרך הנוחה והקלה אל התשובה. אדרבה, המדובר בהם הוא על אודותיה של דרך שהיא עמוקה ולכן גם דורשת מאמצים רבים. ואולם, טיבה של דרך זו שהיא מבוססת על אמון גדול בטוב הטבוע באדם ובמציאות, אשר מתגלה בתהליכים של תיקון ותשובה. אמון זה מגיע עד כדי חשיפת הטוב הטמון בתוככי הנפילה לתהומות, ומהפך זדונות לזכויות בתשובה אדירה מאהבה.

מלאי תודה אנו כלפי בורא עולם, על שזיכנו בשליחות של הוצאת השיעורים שלפניכם לאור. זכינו לשמוע את תורתו של הרב

בלומנצויג במשך למעלה מעשור, ומכירים אנו כי טמון בה אור גדול. שמחים אנו על כל הזדמנות שבה תורתו, העיונית והמחשבתית כאחד, יוצאת מבין כותלי הישיבה, וכמהים אנו להפצתה ברבים. יהי רצון שיהיו הניצוצות המתגלים כלפי חוץ מפעם לפעם מבשרים על גילוי הולך ומתרחב. ה' יתן אמר המבשרות צבא רב.

תודה מקרב לב לכל האנשים שסייעו בידינו במלאכה בזמן הקצר שעמד לרשותנו. הראשונה שבהם היא אפרת אקשטיין, שתרמה מזמנה וממרצה וסייעה רבות בעריכה הלשונית ובעריכה בכלל. תודה לראובן גנזל, לאלחנן שיפרוביץ' ולמסייעים בידם, שערכו את קובץ הסיכומים הראשון, שעל גביו נבנה קובץ זה. תודה גם לרב אוריאל עיטם, שסייע בכתיבה ובעריכה. תודה לכל העוסקים במלאכת העיצוב וההוצאה לאור, ולכל מי ששמעו, קלטו, הקליטו והקלידו במשך השנים, וסייעו ביודעין ובלא יודעין.

ויהיו נא אמרינו לרצון לפני אדון כל.

דניאל פליישמן ואחיה בן-פזי
אלון-שבות - ירוחם
אלול תשע"ב

תוכן העניינים

11	בשערי אורות התשובה ♦ פתיחה
15	להשתלב בתשובה הלאומית ♦ אגרת התשובה
27	התשובה הטבעית ♦ פרק א
39	התשובה האמונית והתשובה השכלית ♦ פרק א
51	תשובה מאהבה ♦ פרק ב
58	התשובה הפרטית והכללית ♦ פרק ג
66	הזעקה לתיקון גמור ♦ פרק ד פסקה א
74	תשובה כללית ותשובה פרטית ♦ פרק ד פסקאות ג-ה
82	בריאות התשובה ♦ פרק ה פסקה א
88	הדחף הפנימי של המציאות ♦ פרק ה פסקאות ד, ו
101	תשובה מתוך חיבור אל הכלל ♦ פרק ו פסקה א
111	ערכה של נקודת ההתחלה ♦ פרק ז פסקה א
116	ייסורי התשובה ♦ פרק ח פסקה א
125	כאב העמידה מול החטא ♦ פרק ח פסקה טז
132	היחלשות הרצון בתהליך התשובה ♦ פרק ט פסקה ז
141	התשובה - שלמות העולם ♦ פרק יא פסקה ד
146	להיות בתנועה ♦ פרק יא פסקה ד - הרחבה
152...	חזרה למקור מול שליחות בעולם הזה ♦ פרק יב פסקה ח*
162	לפתוח פתח לטוב האלוקי ♦ פרק יג פסקה ב
168	כוחו של הרהור תשובה ♦ פרק יד פסקה יד

בשערי אורות התשובה

פתיחה

בשעריו של 'אורות התשובה', בטרם נעסוק בפרקיו ובסעיפיו, נכון יהיה להקדים כמה הערות כוללות על רוחו הייחודית של הספר.

ראשית, 'אורות התשובה' איננו ספר הדרכה פרטני. אין מטרתו להורות דרכי תיקון למעשים כלשהם, אלא להקנות לאדם מודעות למעשיו והבנה מעמיקה שלהם. מודעות זו יכולה להשפיע על כל פעולותיו של האדם, מפני שהוא יחוש כי גם לעיסוק בעניינים פרטיים יש תכלית גבוהה ביותר. מעבר לזה, המודעות הפנימית תחשוף לפני האדם את המתחולל בנפשו בשעת העיסוק בעניינים אלה, תפתח לו אפיק להזדהות עם העולם הפנימי שבמעשים אלו, ותסלק ממנו את ההרגשה שרובץ עליו עול כבד של מצוות וחובות.

צד נוסף הבולט מאוד בתוך הספר קשור לרוח המלווה את התשובה. התחושה הפשוטה שלנו בנוגע לתשובה קשורה בדרך כלל ליראה ולנמיכות קומה, לבעייתיות ולכישלון. רוח עבודת התשובה המשתקפת ברוב ספרי התשובה מתאימה לתחושה הזו, ובדרך כלל היא מלאת ייסורים. לעומת זאת, ב'אורות התשובה', החלק העיקרי - אם כי לא הבלעדי - שרוי באווירה של אהבה: עיקרו של הספר אינו ביעור הרע, אלא ריבוי אהבה¹.

---

1. חשוב להדגיש: אכן יש בספר עיסוק גם בחלק קשה ומאומץ יותר שבתהליך התשובה, אך מוקד הספר הוא אהבה.

באגרת שעח, שנדפסה בחלק ממהדורות 'אורות התשובה', קובע הרב כי עניין זה עומד ביסוד התשובה, ומתוכו צריך להסביר את עניינה:

ביסוד הכל צריכה לבוא ההסברה הכללית של ביטחון התשובה ועוצם השלוחה ושמחת עוז... והביטחון הולך ומתגבר ושמחת הצהלה וזיו העדנים הולך ומתרבה.

נקודה שלישית המייחדת את 'אורות התשובה' קשורה להבנת מקומה העקרונות של התשובה. לפי ההבנה הפשוטה, מצוות התשובה היא התרחשות שהיינו מעדיפים להימנע ממנה. ברור שאדם אינו אמור ליחל לקיים את מצוות השבת הגולה, למשל, ואף לא לתקן חטאים אחרים. הוא היה מעדיף שלא לחטוא לעולם, וממילא גם שלא לקיים מצוות תשובה.

בניגוד לזה, אצל הרב התשובה היא מצווה רצויה, ולא רק התמודדות עם כישלון שמוטב היה בלעדיו. אחד הביטויים החזקים למקומה היסודי של התשובה בעולם מצוי במימרה "תשובה קדמה לעולם"²: כשם שמימרה אחרת של חז"ל, "אסתכל בה באורייתא וברא עלמא"³, באה לבטא כי התורה היא סדר המציאות, כך המימרה הזו באה לומר שהתשובה היא אחד הכוחות היסודיים בהוויה. התשובה אינה רק תיקון לקלקולים ולסטיות מן האופן שבו העולם תוכנן להתקיים, אלא היא תבנית שלפיה פועלת המציאות⁴.

מקומה היסודי של התשובה בעולם הוא התשתית להבנת מקומה המרכזי גם בעולמו של האדם. הרב רואה את התשובה כאחת הנטיות היסודיות ביותר אשר לאדם, המלווה את התנועה המרכזית של חייו, והוא אינו רואה בה רק תיקון לסטייה מקרית ורגעית.

2. מסכת פסחים נד ע"א.

3. זוהר פרשת תרומה.

4. אפשר אולי לתת לדברי חז"ל משמעות צרה, מעין 'הקדים רפואה למכה', אולם רוח דברי הרב נותנת לדברים פרשנות רחבה בהרבה.

אפשר להשוות בין נטיית החיים וההישרדות של האדם ובין נטיית ההשתלמות שמצויה בתשתית התשובה. לאדם יש נטיית הישרדות שבעטייה הוא אינו חי רק בעל כורחו אלא אף יש לו מוטיבציה לחיות. מפאת היות נטייה זו ראשונית ומרכזית כל כך, האדם אינו מזהה אותה תמיד, ולפעמים אין הוא מודע לה. רק במציאויות קיצוניות, שההישרדות תובעת מאמץ רב, יכול האדם פתאום לאתר את הנטייה. אך ברור כי הרצון קיים תמיד, גם אם האדם אינו פוגש בו תדיר ומתוך מודעות.

גם רצון התשובה, רצון ההשתפרות וההשתכללות, קיים באדם באופן ראשוני ומקיף. רצון זה מלווה את האדם לאורך כל הדרך. גם אם האדם אינו מודע לו, בחינה מדוקדקת תגלה כי כוח זה נטוע באדם ובהוויה כולה בכל עת, והשפעתו על חיי האדם מרכזית ביותר. בעת תשובה מחטא ממוקד רצון זה מתגלה באופן מודע הרבה יותר, אך הוא משפיע על האדם בכל עת, גם כאשר אינו עסוק בכישלון מסוים.

שלושת היסודות שעליהם עמדנו כאן קשורים זה לזה. דבר זה דורש ביאור ארוך, אך לא נוכל שלא לעמוד על קווים ראשוניים של קשר זה.

מנין ביטחון התשובה שהזכיר הרב באגרתו? מן הידיעה שהתשובה היא כוח שמוטבע במציאות, אשר מניע את העולם ואת האדם להשתפר ולצמוח. מנין שמחת התשובה ואווירת האהבה שהזכרנו? מן ההבנה שהתנועה קדימה והשאיפה לשלמות הן כוח מרכזי בתוכנו, וההתמודדות עם חטאים וכישלונות לא נועדה להפגיש אותנו עם מיעוט ערכנו, כי אם להיות חלק משאיפתנו לשלמות ומתנועתנו לקראתה. ברור שהתכונות כזו על האדם ועל העולם אינה מסתכמת במבט על פרטי המעשים, כי אם רואה בהם שער

לעולמות רוחניים ופנימיים, לתהליכי עומק ולשאיפות רחוקות.
אלה בונים הזדהות עם התורה ועם נותנה, במקום לפגוש אותה
כעול חיצוני.

מתוך מפתחות כלליים אלו, נוכל לבוא עתה אל פרקי הספר.